

Н-53 Неперервна освіта: здобутки, проблеми, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, приуроченої 80-річчю від дня заснування Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Тернопіль, Україна, 23 грудня 2020 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Т. В. Магера, М. П. Мамус, М. А. Мартинів, Т. О. Сергуніна. Тернопіль: ТОКІППО, 2020. 282 с.

Continuing education: achievements, problems, prospects: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference dedicated to the 80th anniversary of the Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ternopil, Ukraine, December 23, 2020). Scientific, methodological, information articles collection of Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education / Editorial Board: O. Petrovskyi, V. Mysyk, I. Vitenko, O. Kohut, Yu. Shainiuk, A. Yanovskyi, F. Polianskyi, H. Herasymchuk, T. Mahera, M. Mamus, M. Martyniv, T. Serhunina. Ternopil: TRCIPPE, 2020. 282 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 6 від 29 грудня 2020 р.)*

УДК 37.014.3

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 грудня 2020 року

З М І С Т

Передмова	с. 8
Вітальні слова до учасників конференції	с. 11
Бабовал Н. Р. Інноваційні технології професійного розвитку педагогів у контексті реалізації Концепції «Нова українська школа».....	с. 21
Борисюк З. В. Здоровий спосіб життя: мотивація і життєві компетентності.....	с. 26
Буняк С. М. Зародження Інституту удосконалення учителів на українських землях.....	с. 32
Вінник Н. Д., Кутішенко В. П. Провідні тенденції розвитку духовної культури педагога.....	с. 37
Вітенко І. М. Пріоритетні напрямки дослідно-експериментальної роботи закладів Тернопільської області.....	с. 42
Гаврищак І. І., Проців О. Я. Педагогічний працівник в умовах дистанційного навчання: трансформація суб'єктних стосунків.....	с. 47
Гайда В. Я. Впровадження в освітній процес ідей сталого розвитку: перші кроки.....	с. 50
Герасимчук Г. І. Особливості, переваги та недоліки змішаного навчання.....	с. 54
Голуб М. Я. Формування психологічної культури вчителів ЗЗСО.....	с. 60
Городецька О. В. Інформаційна гігієна особистості.....	с. 65
Грицюк Т. В. Науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до профільного навчання.....	с. 70
Демидась С. Р. Безпечне освітнє середовище: виклики сьогодення.....	с. 75
Дишлюк О. М. «У нашій серці та земля, в яку вросло коріння роду» (до вшанування історичної пам'яті депортації українців із «Закерзоння» у 1944–1951 роках).....	с. 78

1. Бартків Оксана Степанівна. Дидактичні засади відбору змісту курсу «Педагогіка» у педагогічних училищах: дис. канд. пед. наук: 13.00.09 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки, Луцьк, 2003. 197 с.
2. Крисюк С. В. Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917–1995 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 48 с.
3. Кузьмінський А. І. Післядипломна педагогічна освіта: теорія і практика: навч. посіб. Черкаси: Вид. від. ЧДУ, 2002. 290 с.
4. Левітас Ф. Л. З історії становлення системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні (II половина XIX ст. – 1939 р.). *Освітнологічний дискурс: електронне наукове фахове видання*. 2011. № 2(4). URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/osdys/2010_2/10lflkvu.pdf.
5. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функції, тенденції розвитку. Київ: МАУП, 1994. 196 с.
6. Майборода В. К. Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні: (1917–1992 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 58 с.
7. Маслов В. И. Система функциональных знаний и умений директора общеобразовательной школы: монография. Киев, 1979. 256 с.
8. Маслов В. И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ: учеб. пособие. Киев: МНО УССР, 1990. 259 с.
9. Маслов В. И. Теория и методика педагогического руководства непрерывным повышением компетентности директора школы: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01. Киев, 1991. 429 с.
10. Повышение квалификации учителей: сб. статей / под ред. Ш. Малышевой. Москва: Изд-во АПН РСФСР, 1958. 208 с.
11. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку: монографія. Київ: [б.в.], 1998. 171 с.
12. Сірополко С. Історія освіти в Україні: монографія. Київ: Наук. думка, 2001. 912 с.
13. Худоминский П. В. Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров советской общеобразовательной школы (1917–1981 гг.). Москва: Педагогика, 1986. 182 с.

УДК 159.9.07

Вінник Наталія Дмитрівна,
кандидат психологічних наук,
ст. викл. кафедри психології
особистості та соціальних практик
Інституту людини;
Кутішенко Валентина Петрівна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
особистості та соціальних практик
Інституту людини КУБГ

ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА

Нова ситуація в освітньому закладі виходить з унікальності не тільки обдарованих, інтелектуально розвинених дітей, але і кожної особистості зокрема. Унікальність і неповторність кожної особистості може побачити, знайти і розвивати тільки такий фахівець, який володіє розвиненим особистісно-професійним потенціалом, багатим педагогічним чуттям, перебуває в постійному пошуку нового, передового досвіду. Йдеться про педагога нового покоління, професіоналізм якого характеризується його багатосторонньою підготовленістю, де особливе місце займають його якості компетентного наставника зростаючої людини. Ось чому проблема духовного розвитку особистості вчителя належить до числа найбільш актуальних у сучасній освіті.

Для заохочення дитини до духовності вчитель сам повинен стати носієм вищих духовних цінностей. Перший крок на цьому шляху – це розуміння недостатності свого культурного кругозору. Наступним кроком повинна стати спроба змінити свій внутрішній світ, наповнивши його новим змістом. Необхідно дати поштовх особистісному саморозвитку (краще, якщо це спонукання буде внутрішнім, а не зовнішнім).

Незважаючи на багатопланові дослідження, проведені в даному аспекті, вивчення проблеми духовної культури вчителя не може бути визнано вичерпним і вимагає своєї подальшої розробки.

Результати сучасних психолого-педагогічних і соціологічних досліджень тенденцій даної проблеми показують, що «вони починають переходити до змістовного глибшого розуміння проблем духовності: людський дух вже не розглядається лише як побічний засіб свідомості, свідомість не підміняється усвідомленням чи світоглядом, духовна реальність – духовністю, а духовність – релігійністю» [1, с. 3].

Дані проблеми зазначають у своїх працях такі вчені як М. Боришевський, А. Зеліченко, О. Колісник, Е. Помиткін, М. Савчин, А. Фурман, О. Фурман (Гуменюк) та інші. Так, українські вчені А. Фурман та О. Фурман зазначають, що проблему духовності потрібно розглядати як психодуховну сутність особистості, яка характеризується як вічними речами (дух, душа), так і земними (психіка, тіло) [2; 5].

Послідовницею цієї наукової думки Я. Бугерко розроблено мислесхеми духовної реальності, духовної культури та духовної практики. Де загальне – дух (духовна реальність, духовна культура, духовна практика, інтуїція), особливе – душа (духовне несвідоме, архетип, ментальність, релігійність), одиничне – духовність (духовний потенціал, духовні стани, духовні процедури, моральність), конкретне – самість (духовний досвід, духовні цінності, рефлексія, духовна зрілість), універсальне – свобода, творчість (Віра, Надія, Любов, Гармонія, Екзистенція, Трансценденція, Смирення, Мовість, Мудрість, Краса, Благо, Добро, Милосердя, Справедливість, Істина). Духовна культура трактується автором як «об'єктивізація і прийняття у внутрішній світ людини символічно-образних за формою і сутністю трансцендентних вічних культурних надбань людства (ідеалів, вищих цінностей тощо)» [1, с. 71].

Щодо духовної культури педагога, то нам імponує думка В. Кудрявцевої. Вона розглядає поняття духовна культура педагога як систему світоглядних уявлень і переконань, які реалізуються у ставленні до себе, інших людей і оточуючого світу та є необхідною основою гуманістичного контексту педагогічної діяльності [4].

Так розвиток духовної культури педагога необхідним чином передбачає вдосконалення його духовної свідомості. Будучи особливою якістю психіки, духовна свідомість має направленість на саморегуляцію психічної системи особистості. Саморегуляція ціленаправленої життєдіяльності розглядається в контексті рефлексивних структур «Я-концепція» (К. Альбухановою, І. Семеновим, В. Собольниковим та ін.).

Важливу роль у розвитку духовної культури педагога набуває процес виділення в «Я-концепції» двох елементів: «Я-реальне» та «Я-ідеальне» і наступний процес їх порівняння. Адекватний рівень самооцінки обумовлює оптимальність процесу розвитку педагога. Самооцінка та рівень домагань визначають духовний стан особистості педагога і продуктивність його діяльності, а отже, і його розвиток.

Для діагностики духовної культури автором було розроблено методику «Духовна культура педагога» [3]. В основі методики – техніка семантичного диференціалу, запропонована Ч. Осгудом. Відмінність у тому, що зміст протилежного твердження-антоніма досліджувані повинні уявляти самі. Це наділяє методику не тільки діагностичною функцією, але і функцією самопізнання, вона є оціночною, що відповідає природі духовної культури за обраним нами підходом. Методика містить замість однієї дві п'ятибальні шкали: шкала А – оцінка сили духовно-професійного прагнення, шкала Б – оцінка ступеня його реалізації в педагогічній діяльності. Це відображає ступінь усвідомлення вчителем духовних цінностей, їх рефлексії і творчості.

Ми виділили одинадцять видів духовно-професійних прагнень, які відповідають структурі особистості, педагогічній діяльності, професіографічним вимогам до особистості вчителя: прагнення усвідомлювати професійні знання як цінності; прагнення любові до дітей; прагнення рефлексії; прагнення до духовного спілкування; прагнення до гуманістичної спрямованості; прагнення гармонійного саморозвитку; прагнення духовної та творчої самореалізації; прагнення до набуття та реалізації духовного досвіду; інтелектуально-творчі прагнення; прагнення психічної саморегуляції; прагнення творчого використання професійно-психологічних знань.

Визначається різниця показників сили прагнення і ступеня його реалізації, так встановлюється ступінь гармонійності функціонування певного виду прагнення на рівні його прояву в поведінці і діяльності студента.

Результати методики дозволяють встановити зв'язок між рівнем розвитку особистісних якостей і здібностей, які характеризують духовну культуру та їх розвиненістю на рефлексивному, ціннісному і творчому рівнях.

Отже, провідними тенденціями, що характеризують процес розвитку духовної культури педагога, виступають:

1) тенденція культурно-гуманістичної спрямованості професійної діяльності вчителя, реалізована на підставі принципу розвитку педагогічної діяльності як феномена культури і в контексті культури;

2) тенденція ускладнюючого творчого характеру професійно-педагогічної діяльності педагога, за допомогою принципу безперервності забезпечує адаптацію вчителя в постійно мінливій освітній ситуації;

3) тенденція безперервного розвитку професійно-педагогічної діяльності, актуалізує принципи послідовності і спадкоємності його підготовки;

4) тенденція зростання системності професійно-педагогічної діяльності педагога, що відображає загальний зв'язок і взаємообумовленість структурних і функціональних компонентів цієї діяльності, яка реалізується на підставі принципів безперервного і поступального розвитку особистості педагога та визначає стратегію і спрямованість формування його духовної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бугерко Я. Феномен духовності у контексті філософсько-психологічних досліджень. *Pedagogy and Psychologie*. 2015. III (27). Issue 51. P. 69–74.
2. Гуменюк (Фурман) О. Є. Спонтанно-духовна організація Я-концепції універсума. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 40 с.
3. Вінник Н. Д. Методика «Духовна культура особистості педагога». *Практична психологія та соціальна робота*. 2012. № 10. С. 53–55.
4. Кудрявцева В. Ф. Розвиток духовної культури педагога в системі підвищення кваліфікації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. К., 1997. 24 с.
5. Фурман А. В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.